

The Investigation of Early Childhood Mothers' Gender Perception Levels in Terms of Various Variables

Erken Çocukluk Dönemi Annelerinin Toplumsal Cinsiyet Algı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Beyza BEKTAŞ¹

¹İstanbul Ticaret Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uygulamalı Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

Melike İLERİSOY²

²İstanbul Ticaret Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the gender perception levels of mothers with children aged 3-6 in terms of various variables. Among the participating mothers, 65 (20.9%) were aged between 20 and 30, 205 (65.9%) between 31 and 40, and 41 (13.2%) were 41 years old or above. It was found that 303 participants (97.4%) were married and living with their spouses, 3 (1.0%) were married but living separately, and 5 (1.6%) were single mothers (either divorced or widowed). In the data collection process, the Gender Perception Scale and a Personal Information Form were used. In the analysis of the comparisons of group means derived from the findings within the scope of the research, t-tests for independent groups, one-way ANOVA for independent groups, and the Kruskal-Wallis H test were used. The results revealed that mothers' gender perception levels were significantly influenced by their educational background, employment status, the birth order of their 3- to 6-year-old child, whether the child received preschool education, and whether they received social support in the child-rearing process. On the other hand, variables such as age, parenting status, father's education level, gender of the 3- to 6-year-old child, monthly income level, family structure, the region where they lived most frequently, and the parenting styles of their own parents were found not to have a significant effect on the mothers' gender perception levels. The findings obtained within the scope of the research were discussed in the light of the literature and various recommendations were presented.

Keywords: Early childhood period, mother, gender perception

Öz

Bu çalışmanın amacı 3-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın katılımcı annelerinin 65'i (%20,9) 20-30 yaş aralığında, 205'i (%65,9) 31-40 yaş aralığında ve 41'i (%13,2) 41 yaş ve üzerinde oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların 303'ü (%97,4) anne-baba birlikte evli anne, 3'ü (%1,0) evli eşinden ayrı yaşayan anne ve 5'inin (%1,6) bekâr anne (boşanmış veya dul) oldukları görülmüştür. Araştırmada veri toplama sürecinde Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan grupların ortalamalarının karşılaştırmalarının analizinde bağımsız gruplar için t testi, tek yönlü anova ve Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırma bulgularında annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri üzerinde, eğitim düzeylerinin, çalışma durumlarının, 3-6 yaşındaki çocuğunun doğum sırasının, 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun okul öncesi eğitim alma durumlarının ve çocuk büyütme sürecinde sosyal destek alma durumlarının etkili faktörler olduğu görülmüştür. Diğer taraftan yaş düzeylerinin, ebeveynlik durumlarının, baba eğitim düzeylerinin, 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun cinsiyetinin, aylık gelir durumlarının, aile tiplerinin, en çok yaşanan bölgenin ve kendi ebeveynlerinin onları yetiştirirken sergilediği tutumların annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri üzerinde etkili birer faktör olmadığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular alanyazın ışığında tartışılmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, anne, toplumsal cinsiyet algısı

Bu çalışma Melike İlerisoy danışmanlığında yürütülen "Erken Çocukluk Dönemi Annelerinde Ebeveyn Öz Yeterlik Algısının Toplumsal Cinsiyet Algısı ile İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir./This study was derived from the master's thesis titled "An Examination of the Relationship Between Mothers' Parental Self-Efficacy Perceptions and Gender Perceptions in Early Childhood", conducted under the supervision of Melike İlerisoy.

Geliş Tarihi/Received 31.05.2025
Kabul Tarihi/Accepted 15.07.2025
Yayın Tarihi/Publication 31.08.2025
Date

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Beyza BEKTAŞ

E-mail: beyzaadilek1@gmail.com

Cite this article: Bektaş, B., & İlerisoy, M. (2025). The investigation of early childhood mothers' gender perception levels in terms of various variables. *Journal of Psychometric Research*, 3(2), 82-97.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Toplumsal yaşamın temel yapı taşlarından olan aile kurumu, çocukların gelişiminde ve toplumsal değerlerin aktarılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle erken çocukluk döneminde, ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecindeki toplumsal cinsiyet konusundaki tutumları, çocukların gelişimini ve gelecekteki yaşamlarını şekillendiren önemli faktörler arasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplumun kadın ve erkek olmaya yüklediği anlamları, beklentileri ve rolleri içeren sosyal bir yapıdır (Dökmen, 2010). Bu yapı, bireylerin davranışlarını, tutumlarını ve tercihlerini şekillendirmekte, ayrıca ebeveynlik pratiklerini de derinden etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet algısı, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını, ebeveynlik rollerinin dağılımını ve aile içi dinamikleri belirleyen önemli faktörlerden biridir (Karadağ ve Akçınar, 2023). Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplumsal ve kültürel süreçler sonucunda gelişen, dil ve sosyal yapılar aracılığıyla anlamlandırılan bir güç sistemi olarak tanımlanmaktadır (Pryzgodna ve Chrisler, 2000).

Toplumsal cinsiyet kavramı, erkeklik ve kadınlık rollerinin, kimliklerinin ve deneyimlerinin toplumsal olarak nasıl yapılandırıldığını anlamaya çalışan teorik bir çerçeve sunmaktadır. Buradaki önemli nokta toplumsal cinsiyetin toplumun ve kültürün cinsiyetlere atfettiği roller, sorumluluklar, davranışlar ve beklentiler bütününe ifade etmesidir. Bu kavram, cinsiyet farklılıklarının sadece biyolojik temelli olmadığını, aynı zamanda sosyal ve kültürel olarak inşa edildiğini vurgulamaktadır (Lindsey, 2020). Nitekim, West ve Zimmerman'ın (1987) öncü çalışması, toplumsal cinsiyetin doğuştan gelen bir nitelik değil, sürekli olarak sosyal etkileşimler yoluyla yaratılan ve güçlendirilen performatif bir eylem olduğunu öne süren "cinsiyet yapma" (doing gender) kavramını ortaya koymuştur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2022), toplumsal cinsiyeti "toplumsal olarak inşa edilmiş kadın, erkek, kız ve erkek çocuklarının özellikleri" olarak tanımlar ve erkek, kadın, erkek çocuk veya kız çocuğu olmanın yanı sıra birbirleriyle olan ilişkilerle ilişkilendirilen normları, davranışları ve rolleri vurgulamaktadır. Bu tanım, cinsiyet yapılarının akışkanlığını ve kültürel özgüllüğünü kabul etmektedir.

Ebeveynlikte cinsiyet algısının incelenmesi çeşitli teorik bakış açılarından beslenir. Beklenti etkisi çerçevesi, ebeveynlerin cinsiyet rolü stereotiplerinin çocuklarının yetenekleri ve ilgi alanları hakkındaki algılarını etkilediğini ve ardından çocukların öz algılarını ve aktivite seçimlerini etkilediğini öne sürer (Eccles vd., 1990; Erkan ve Afşin, 2023). Aile sistemleri teorisi, annelerin ve babaların

ebeveyn-çocuk ilişkilerine nasıl belirgin bir şekilde katkıda bulunduklarını ve bu ilişkilerin daha geniş aile etkileşimlerine nasıl yerleştirildiğini anlamak için başka bir bakış açısı sağlar (Luo vd., 2025). Bu teoirinin yanı sıra Operasyon Üçlüsü Modeline göre, ebeveyn-çocuk arasındaki ebeveynlik davranışları algılarında meydana gelen farklılıkların; sağlıklı iletişim ve uyumsuz anlayışları yansıttığını ve bunlara ek olarak olumsuz gelişimsel sonuçlara yol açtığı vurgulanmaktadır (Zheng ve Chen, 2025). Öte yandan, araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerini ve ilgi alanlarını sıklıkla cinsiyet odaklı bir bakış açısıyla algıladıklarını tutarlı bir şekilde göstermektedir. Ebeveynler, matematik ve spor gibi cinsiyete dayalı klişe aktivitelerde çocuklarının algılarını çarpıtma eğiliminde olduğu ve bu algısal önyargıların çocukların öz algılarını ve aktivite seçimlerini etkilediği ifade edilmektedir (Eccles vd., 1990; Kocaman, 2024; Özdoğru, 2018). Dahası, bir çocuğun cinsiyeti, ebeveynlerin cinsiyete dayalı klişe aktivitelerdeki performanslarına ilişkin nedensel atıflarını etkilemektedir. Ebeveynler, erkek çocuklarının matematik veya spordaki başarısını doğuştan gelen yeteneğe bağlamaya daha yatkınken, kız çocuklarının bu alanlardaki başarısı çabaya veya dış etkenlere bağlanabilir (Eccles vd., 1990).

Toplumsal cinsiyet algısı, ebeveynlik rollerinin dağılımında belirleyici bir faktördür (Erzeybek, 2015). Birçok toplumda, kadınlar ve erkekler için farklı ebeveynlik rolleri tanımlanmıştır. Genellikle anneler bakım verici, duygusal destek sağlayıcı ve ev işlerinden sorumlu olarak görülürken; babalar ise disiplin sağlayıcı, maddi kaynak yaratıcı ve otorite figürü olarak konumlandırılmaktadır (Karadağ ve Akçınar, 2023). Yapılan araştırmalar, dünyanın birçok kültüründe ev içi işlerin ve çocuk bakımının eşit olmayan bir şekilde dağıtıldığını göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve Çin'de yapılan bir araştırmada, anaokuluna giden çocukların bile evlerindeki iş bölümündeki eşitsizliği fark ettikleri ve bu durumu normal kabul ettikleri ortaya konmuştur (Midgette vd., 2023). Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin çok erken yaşlarda normalleştirilmeye başlandığını göstermektedir.

Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları, çocuk yetiştirme tutumlarını ve pratiklerini doğrudan etkilemektedir. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip ebeveynlerin, çocuklarına yönelik daha olumlu ebeveynlik davranışları sergiledikleri belirlenmiştir (Elbaş, 2024). Türkiye'de yapılan bir araştırmada, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip babaların, çocuklarına yönelik cezalandırıcı ebeveynlik davranışlarını daha az sergiledikleri ve daha çok sıcaklık ve açıklayıcı akıl yürütme gibi olumlu ebeveynlik davranışları gösterdikleri tespit edilmiştir (Karadağ ve Akçınar, 2023). Bu

durum, toplumsal cinsiyet algısının ebeveynlik pratikleri üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları, çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini de etkilemektedir. Araştırmalar, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip ebeveynlerin çocuklarının daha uyumlu sosyal davranışlar gösterme eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur (Saygan ve Uludağı, 2021). Ataerkil toplumsal cinsiyet rollerine sahip babaların, bu tutum ve algıları nedeniyle ebeveynlik davranışlarının ve çocuklarının uyumlu sosyal davranışlarının olumsuz etkilendiği görülmektedir (Karadağ ve Akçınar, 2023). Bu durum, toplumsal cinsiyet algısının yalnızca ebeveynlik pratiklerini değil, aynı zamanda çocukların gelişimsel çıktıları da şekillendirdiğini göstermektedir. Ebeveynlikteki cinsiyet farklılıkları, özellikle duygu sosyalleşmesi alanında belirgindir. Etnik kökeni (Afrikalı Amerikalı, Avrupalı Amerikalı ve Lumbee Amerikan Yerlisi) ve çocuk cinsiyetini ebeveynlerin duygu sosyalleşmesindeki cinsiyet farklılıklarının düzenleyicileri olarak inceleyen bir çalışma, anneler ve babalar arasındaki farklılıkların etnik kökene bağlı olarak değiştiğini ortaya koymuştur (Brown vd., 2015). Örneğin, Avrupalı Amerikalı ve Lumbee anneler, babalardan daha çok çocukların olumsuz duygularını desteklediklerini bildirirken, Afrikalı Amerikalı anneler ve babalar neredeyse eşit düzeyde destekleyici tepkiler bildirmiştir. Dahası, tüm etnik kökenlerde anneler genellikle kızların olumsuz duygularını babalardan daha çok desteklemişlerdir, ancak erkekler için destekleyici tepkilerdeki ebeveyn cinsiyet farklılıkları etnik kökene göre değişmiştir (Brown vd., 2015).

Toplumsal cinsiyet algısı, kuşaklar arası aktarım yoluyla sürdürülmektedir. Ebeveynler, bilinçli veya bilinçsiz olarak, kendi toplumsal cinsiyet algılarını ve rollerini çocuklarına aktarmaktadırlar. Bu aktarım, ebeveynlerin davranışları, söylemleri ve çocuk yetiştirme pratikleri aracılığıyla gerçekleşmektedir (Chen vd., 2024). Tek ebeveynli ailelerde yapılan bir araştırma, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rollerinin ve ebeveynlik tutumlarının, çocukların toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimini etkilediğini göstermiştir (Chen vd., 2024). Bu çalışma, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rollerinin kuşaklar arası aktarımının ve bunun çocukların toplumsal cinsiyet algılarının şekillenmesindeki etkisinin altını çizmektedir. Çünkü çocuklar, toplumsal cinsiyet kalıplarını ilk olarak aile içinde öğrenmektedirler. Ebeveynler, çocuklarına oyuncak seçiminden, giyim tarzına, ilgi alanlarından meslek tercihlerine kadar pek çok konuda toplumsal cinsiyete dayalı mesajlar vermektedirler (Dökmen 1999; Halim vd., 2023). Araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarıyla toplumsal cinsiyet konusunda

konuşma şekillerinin ve model olmalarının, çocukların toplumsal cinsiyet tutumları, algıları ve davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermiştir (Halpern ve Perry-Jenkins, 2016). Özellikle, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet konusunda bilgi arayışında olmalarının, çocukların kendi cinsiyetlerine daha fazla kaynağı ayırması ve karşı cinse karşı daha az olumlu değerlendirmelerde bulunmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet algısı, ebeveynlik rolleri, çocuk yetiştirme tutumları ve aile içi dinamikler üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Toplumsal cinsiyet algısının ebeveynlik üzerindeki etkilerinin anlaşılması, daha eşitlikçi ve sağlıklı aile yapılarının oluşturulmasına katkıda bulunacaktır. Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları, hem kendi ebeveynlik pratiklerini hem de çocuklarının gelişimini şekillendirmektedir. Diğer bir deyişle, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı ebeveynlik pratiklerinin geliştirilmesi, hem ebeveynlerin hem de çocukların refahını artıracak, aynı zamanda daha eşitlikçi bir toplumun inşasına zemin hazırlayacaktır. Son olarak, literatürdeki çalışmalar, ebeveynlik deneyimlerinin ve algılarının sosyoekonomik ve kültürel faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Bu araştırma, Türkiye'deki erken çocukluk dönemi annelerinin ebeveynlik deneyimlerini bu çok boyutlu perspektiften ele alarak, kültüre özgü bulgular sunacak ve ebeveynlik eğitim programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, bu çalışma, çeşitli faktörlerle birlikte annelerin toplumsal cinsiyet algısı arasındaki dinamiklerin anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Ayrıca toplumsal cinsiyet algılarının geliştirilmesinin kadına yönelik şiddet, aile içi şiddetin azalması kadına yönelik ekonomik yaşamdaki dezavantajların ortadan kaldırılması adına yararlı olabilecektir. Elde edilen bulgular, sosyoekonomik, eğitim ve kültürel alt boyutların bu ilişkiler üzerindeki etkilerini derinlemesine inceleyerek, daha adil toplumsal cinsiyet algılarının geliştirilmesi için rehber teşkil etmeyi planlamaktadır. Bu kapsamda, aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri yaş grupları açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?
2. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri çalışma durumları açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?
3. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri eğitim düzeyleri açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?
4. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri eşlerinin eğitim düzeyleri açısından anlamlı

olarak farklılaşacak mıdır?

5. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri ebeveynlik durumları açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?

6. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri aylık gelir düzeyleri açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?

7. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yer açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?

8. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri erken dönem çocuğunun doğum sırası açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?

9. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri erken dönem çocuğunun cinsiyeti açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?

10. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri erken dönem çocuğunun okul öncesi eğitim alma durumları açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?

11. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri erken dönem çocuğunun cinsiyeti açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?

12. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri çocuk yetiştirme sürecinde sosyal destek alma durumları açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?

13. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri aile tipleri açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?

14. Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri kendi ebeveynlerinin sergiledikleri ebeveynlik tutumları açısından anlamlı olarak farklılaşacak mıdır?

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcı annelerinin yaş grupları incelendiğinde, 65'i (%20,9) 20-30 yaş aralığında, 205'i (%65,9) 31-40 yaş aralığında ve 41'i (%13,2) 41 yaş ve üzerinde yaş aralığında oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların ebeveynlik ile ilgili durumlardan 303'ü (%97,4) anne-baba birlikte evli anne, 3'ü (%1,0) evli eşinden ayrı yaşayan anne ve 5'inin (%97,4) bekâr anne (boşanmış veya dul) oldukları görülmüştür. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde, 16'sı (%5,1) ilköğretim ve altı, 73'ü (%23,5) lise, 42'si (%13,5) ön lisans, 122'si (%39,2) lisans ve 58'i

(%18,6) yüksek lisans ve üzerinde eğitim düzeylerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Annelerin çalışma durumları değerlendirildiğinde, 138'inin (%44,4) çalıştıkları, 119'unun (%38,3) bir süredir çalışmadığı ve 54'ünün (%17,4) ise hiç çalışmadığı gözlenmiştir. Katılımcıların baba eğitim durumları değerlendirildiğinde, 19'unun (%6,1) ilköğretim ve altı, 93'ü (%29,9) lise, 24'ü (%7,7) ön lisans, 120'sinin (%38,6) lisans ve 55'i (%17,7) yüksek lisans ve üzerinde eğitim düzeylerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Katılımcı annelerin 3-6 yaş aralığında olan çocuğunun cinsiyetleri incelendiğinde 149'unun (%47,9) kız çocuğu, 162'sinin (%52,1) erkek çocuğu oldukları bildirilmiştir. Katılımcıların 3-6 yaş aralığındaki çocuklarının doğum sıraları değerlendirildiğinde, 173'ünün (%55,6) ilk çocuk olduğunu, 96'sinin (%30,9) ikinci çocukları olduğu ve 42'sinin (%13,5) ise üçüncü veya daha sonraki çocukları olduğunu ifade ettikleri gözlenmiştir. Katılımcıların 3-6 yaş aralığındaki çocuklarının okul öncesi eğitim alma durumları değerlendirildiğinde, 254 çocuğun (%81,7) eğitim aldığı, diğer taraftan 57'sinin (%18,3) ise eğitim almadıkları belirlenmiştir. Erken çocukluk dönemi annelerinin aylık gelir düzeyleri yakından incelendiğinde, 12 kişinin (%3,9) düşük düzey, 240'ının (%77,2) orta düzey ve 59'unun (%19,0) ise yüksek düzeyde oldukları belirtilmiştir. Katılımcıların aile tipleri incelendiğinde 269 ailenin (%86,5) çekirdek aile, 42 ailenin (%13,5) ise geniş aile olarak tanımladıkları görülmüştür. Bir diğer bulgu incelendiğinde, 172 annenin (%55,3) çocuklarını büyütürken sosyal destek (Anneanne, babaanne, bakıcı, komşu, arkadaş vs. desteği) aldıkları, 139'unun ise (%44,7) herhangi bir sosyal destek almadıklarını bildirmiştir. Katılımcı annelerin hayatlarını en çok nerede geçirdikleri incelendiğinde, yedi annenin (%2,3) köyde, 11'inin (%3,5) kasabada, 44'ünün (%14,1) küçük şehirde ve son olarak 249'unun (%80,1) büyükşehirde yaşadıkları ifade ettikleri görülmüştür. Annelerin kendi ebeveynlerinin kendilerini yetiştirirken sergilediği tutumları sorulduğunda, 122 annenin (%39,2) demokratik (sağlıklı sınırlar, saygı ve hoşgörü hâkim) tutumlar sergilediği, 84'ünün (%27,0) otoriter/baskıcı, 38'inin (%12,2) aşırı koruyucu oldukları, 14'ünün (%4,5) ilgisiz/ihmalkar oldukları, 24'ünün (%7,7) aşırı hoşgörü/izin verici olduklarını ve 29'unun (%9,2) dengesiz/kararsız tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, katılımcıların demografik bilgilerinin elde edilmesi amacıyla Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur. Buna ek olarak katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarının tespiti için ise Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği uygulanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği, Altınova ve Duyan (2013) tarafından bireylerin toplumsal cinsiyet algılarının değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 25 madde, 5'li Likert bir ölçme aracıdır. Ölçeğin puanlaması '1' *tamamen katılmıyorum* ile '5' *tamamen katılıyorum* aralığındadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 aralığındadır. Ölçekten alınan puanların yüksek oluşu bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölme aracının güvenilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla yürütülen analiz sonucunda iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alfa) .87 olarak hesaplandığı ifade edilmiştir (Altınova ve Duyan, 2013). Bu çalışma kapsamında yürütülen güvenilirlik analizi sonucunda iç tutarlık katsayısı .905 olarak hesaplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, katılımcıların yaş aralıkları, çalışma durumları, eğitim düzeyleri, baba eğitim düzeyleri, ebeveynlik durumları, aylık gelir düzeyi, hayatlarını en uzun süre geçirdikleri yerler, 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun cinsiyeti, 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun anaokulu eğitimi alıp alamam durumu, 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun doğum sırası, kendilerine sergilenen ebeveynlik tutumları, çocuk büyütme sürecinde destek alma durumları, aile tipleri ile ilgili sorular içermektedir.

İşlem

Araştırma kapsamında ölçek izinleri alındıktan sonra, çalışmanın yürütülmesi amacıyla İstanbul Ticaret Üniversitesi Etik Kurulundan 24/12/2024 tarihli, E-65836846-044-341686 sayılı belge ile izin alınmıştır. Elde edilen etik kurul izni sonrasında belirlenen ölçme araçları bir form haline getirilmiştir. Hazırlanan çevrim içi formda, katılımcıların araştırma hakkında bilgilendirildiği bilgilendirilmiş onam kısmına da yer verilmiştir. Bu onam formunda katılımcıların çalışmadan istedikleri zaman ayrılabilmesi ve çalışmaya katılımın tamamen gönüllülük içerdiği bilgisine yer verilmiştir. Bununla birlikte araştırmaya katılım sağlayan kişilerin bilgilerinin gizli tutulacağı ve bilimsel araştırma amacıyla kullanılacağı bilgisine yer verilmiştir. Hazırlanan formlar katılımcılara çevrimiçi olarak uygulanmış ve katılımcıların formları doldurmaları yaklaşık olarak 10 dakika zaman almıştır. Araştırma kapsamında veri toplama süreci Ocak 2025 ile Şubat 2025 tarihleri arasında yaklaşık iki aylık zaman diliminde elde edilmiştir.

Veri Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler ilk olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Aktarım sonrasında veriler analiz edilmeden önce çeşitli şekilde taranmıştır. Öncelikle veri seti içerisinde hatalı veri girişlerinin olup olmadığı incelenmiştir. Daha sonrasında veri seti içerisinde aykırı değerler olup olmadığı, veri setindeki değerlerin standardize edilmiş değerlere dönüştürülerek incelenmiştir. Veri seti içerisindeki standardize edilmiş değerlerin +3 ile -3 arasında olduğu (Tabachnick ve Fidell, 2014) ve veri setinde aykırı değerlerin olmadığı gözlenmiştir. Daha sonrasında veri setinde bulunan değişkenlerin normallikleri incelenmiştir. Veri setindeki değişkenlerin normallikleri çarpıklık ve basıklık değerleri ile incelenmiş ve incelenen bu değerler Tablo 1.'de verilmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olduğu (George ve Mallery, 2019) ve verilerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen değerlerin ifade edilmesinde ortalama için ($\bar{X}$), standart sapma için ise (SS) kısaltması kullanılmıştır. Bunların yanı sıra frekans için (f) ile minimum ve maksimum değerler de ifade edilmiştir. Buna ek olarak erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin çeşitli demografik özelliklere göre karşılaştırılmasında, bütün gruplar için verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenip, eğer çarpıklık ve basıklık değerleri bütün gruplarda sağlanıyorsa, iki grubun karşılaştırılmasında bağımsız gruplar için t testi, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasına bağımsız gruplar için tek yönlü anova analizi kullanılmıştır. Diğer taraftan toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin çeşitli demografik özelliklere göre karşılaştırılmasında, bütün gruplar için verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde eğer çarpıklık ve basıklık değerleri bütün gruplarda sağlanmıyorsa, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasına Kruskal-Wallis H testi analizi kullanılmıştır.

Elde edilen fark sonuçlarının anlamlı olması durumunda etki büyüklüğü hesaplanmış ve elde edilen değerler Cohen'e (1988) göre yorumlanmıştır. Cohen'e göre (1988) eta kare (η^2) değeri 0.01 ise düşük, 0.06 ise orta, 0.138 ise büyük etki olarak yorumlanmaktadır. Bu bilginin yanı sıra parametrik olmayan analiz bulgularında ise etki büyüklükleri r ile incelenmiştir. Elde edilen r değeri .10 ise düşük, .30 ise orta, .50 ise büyük etki olarak yorumlanabileceği ifade edilmektedir (Cohen, 1988, Kilmen, 2015). Ayrıca yürütülen fark testleri sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılıkların çıkması durumunda çoklu karşılaştırma testlerine başvurulmuştur. Özellikle karşılaştırma yapılacak grup sayısının çok olmadığı durumlarda LSD

kullanılabileceği önerilmektedir (Bozkur, 2022). Araştırma kapsamında elde edilen bütün sonuçlar için istatistiki anlamlılık $p < 0.05$ seviyesine göre değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi IBM SPSS 21.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, toplumsal cinsiyet algısı

değişkeni ile ilgili minimum değer, maksimum değer, aritmetik ortalama, standart sapma değeri, çarpıklık ve basıklık bulgularına yer verilmiştir.

Erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algılarına verilen puanlamaların en düşük 50.00 ile en yüksek 124.00 arasında olduğu, aritmetik puan ortalamaları ve standart sapmaları ise $96,72 \pm 14,87$ oldukları belirlenmiştir.

Tablo 1

Toplumsal Cinsiyet Algısı Değişkenine Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları

Değişken	Minimum	Maksimum	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Toplumsal Cinsiyet Algısı	50,00	124,00	96,72	14,87	-0.521	-0.194

Katılımcıların yaş grupları, çalışma durumları, eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyleri, ebeveynlik durumları, aylık gelir durumları, hayatlarını en uzun süre geçirdikleri yer, 3-6 yaş arasındaki çocuğunun doğum sırası, 3-6 yaş aralığındaki çocuğun cinsiyeti, 3-6 yaş aralığındaki çocuğun anaokulu eğitim durumu, çocuk büyüme sürecinde sosyal destek alma, aile tipleri ve kendi ebeveynlerinin onlara sergiledikleri tutumlar açısından toplumsal cinsiyet algı

düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesi amacıyla bağımsız gruplar için t testi, tek yönlü anova ve Kruskal-Wallis H testi analizleri yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Annelerin Çeşitli Demografik Özelliklerine Göre Toplumsal Cinsiyet Algı Düzeylerinin İncelenmesi

Değişken	Tür	$\bar{X} \pm SS/\text{Sıra Ort.}$	p
Yaş	20-30	97,51 $\pm$ 13,89	.553
	31-40	96,93 $\pm$ 14,94	
	41 >	94,44 $\pm$ 16,13	
Çalışma Durumu	Çalışıyor	100,91 $\pm$ 13,56	<.001
	Bir süredir çalışmıyor	94,46 $\pm$ 16,08	
	Hiç çalışmamış	91,00 $\pm$ 12,31	
Eğitim Düzeyi	İlköğretim ve altı	88,63 $\pm$ 15,78	.016
	Lise	94,08 $\pm$ 15,87	
	Ön lisans	99,57 $\pm$ 11,94	
	Lisans	96,66 $\pm$ 15,32	
	Yüksek Lisans ve üstü	100,36 $\pm$ 13,07	
Eşlerin Eğitim Düzeyi	İlköğretim ve altı	94,63 $\pm$ 16,56	.413
	Lise	98,78 $\pm$ 13,13	
	Ön lisans	94,46 $\pm$ 14,93	
	Lisans	96,93 $\pm$ 14,76	
	Yüksek Lisans ve üstü	94,51 $\pm$ 17,11	
Ebeveynlik Durumu	Anne-baba birlikte evli anne	155,29	.283
	Evli eşinden ayrı yaşayan anne	128,33	
	Bekâr anne (boşanmış veya dul)	215,90	
Aylık Gelir Düzeyi	Düşük	96,17 $\pm$ 13,32	.359
	Orta	96,14 $\pm$ 14,89	
	Yüksek	99,22 $\pm$ 15,04	

(devam ediyor)

Tablo 2 (devam)*Araştırmaya Katılan Annelerin Çeşitli Demografik Özelliklerine Göre Toplumsal Cinsiyet Algı Düzeylerinin İncelenmesi*

Değişken	Tür	$\bar{X} \pm SS/\text{Sıra Ort.}$	<i>p</i>
Hayatın En Uzun Süre Geçen Yeri	Köy	104,43 $\pm$ 7,23	.490
	Kasaba	93,64 $\pm$ 13,78	
	Küçük şehir	97,20 $\pm$ 13,82	
	Büyük şehir	96,56 $\pm$ 15,24	
3-6 Yaş Çocuğunun Doğum Sırası	İlk çocuk	99,65 $\pm$ 14,33	<.001
	İkinci çocuk	94,29 $\pm$ 14,89	
	Üçüncü veya daha sonraki çocuk	90,21 $\pm$ 14,23	
Ebeveynlerinin Sergilediği Tutum	Demokratik	98,37 $\pm$ 15,55	.174
	Otoriter/baskıcı	95,08 $\pm$ 13,69	
	Aşırı koruyucu	94,21 $\pm$ 16,91	
	İlgisiz/ihmalkâr	90,43 $\pm$ 13,83	
	Aşırı hoşgörülü/izin verici	100,29 $\pm$ 12,60	
	Dengesiz/kararsız	97,93 $\pm$ 13,76	
Çocuk Büyütme Sürecinde Sosyal Destek Alma	Aldım	99,38 $\pm$ 14,71	<.001
	Almadım	93,43 $\pm$ 14,45	
Aile Tipi	Çekirdek aile	97,09 $\pm$ 14,98	.278
	Geniş aile	94,40 $\pm$ 14,11	
3-6 Yaş Çocuğunun Anaokulu Eğitimi	Alıyor	97,53 $\pm$ 14,17	.044
	Almıyor	93,14 $\pm$ 17,34	
3-6 Yaş Çocuğunun Cinsiyeti	Kız	96,64 $\pm$ 15,43	.922
	Erkek	96,80 $\pm$ 14,38	

Not. SS = Standart sapma

Yürütülen analiz sonucunda erken çocukluk dönemi annelerinin eğitim düzeylerine göre toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmiştir ($F_{(4, 306)} = 3.099, p = .016, \eta^2 = .039$). Annelerin eğitim düzeyleri toplumsal cinsiyet algılarının %3.9'unu açıkladığı belirlenmiştir. Yürütülen çoklu karşılaştırma testlerinden LSD sonuçlarına göre eğitim düzeyi ilköğretim ve altı olan annelerin toplumsal cinsiyet algı aritmetik puan ortalamalarının ($\bar{X} = 88,63, SS = 15,78$), hem ön lisans mezunu annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarından ($\bar{X} = 99,57, SS = 11,94$), hem lisans mezunu annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarından ($\bar{X} = 96,66, SS = 15,32$), hem de yüksek lisans ve üzeri mezun olan annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarından ($\bar{X} = 100,36, SS = 13,07$) anlamlı olarak daha düşük olduğu gözlenmiştir. Bu bulgunun yanı sıra eğitim düzeyi lise düzeyinde olan annelerin toplumsal cinsiyet algı aritmetik puan ortalamalarının ($\bar{X} = 94,08, SS = 15,87$), yüksek lisans ve üzeri mezun olan annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarından ($\bar{X} = 100,36, SS = 13,07$) anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür. Bu bulgudan yola çıkılarak erken çocukluk dönemi annelerinin eğitim düzeylerinin onların toplumsal cinsiyet

algı düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olduğu, eğitim düzeylerinin artması ile birlikte annelerin toplumsal cinsiyet algılarının daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Sonuç olarak annelerin çalışma durumlarına göre toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmiştir ($F_{(2, 308)} = 11.599, p < .001, \eta^2 = .070$). Eğitim düzeyinin annelerin toplumsal cinsiyet algılarının %7'sini açıkladığı belirlenmiştir. Yürütülen çoklu karşılaştırma testlerinden LSD sonuçlarına göre çalışan annelerin toplumsal cinsiyet algı aritmetik puan ortalamalarının ($\bar{X} = 100,91, SS = 13,56$), hem bir süredir çalışmayan annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarından ($\bar{X} = 94,46, SS = 16,08$), hem de hiç çalışmamış olan annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarından ($\bar{X} = 91,00, SS = 12,31$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgudan yola çıkılarak erken çocukluk dönemi annelerinin çalışma durumlarının onların toplumsal cinsiyet algı düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olduğu, çalışma durumlarının artması ile birlikte annelerin toplumsal cinsiyet algılarının daha fazla arttığı söylenebilir.

Bu bulguların bir diğerinde, annelerin 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun doğum sırası durumlarına göre toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmiştir ($F_{(2, 308)} = 9.122, p < .001, \eta^2 = .056$). Diğer bir ifade ile 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun doğum sırası durumlarının annelerin toplumsal cinsiyet algılarının %5,6'sını açıkladığı belirlenmiştir. Yürütülen çoklu karşılaştırma testlerinden LSD sonuçlarına göre 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun doğum sırası ilk olan annelerin toplumsal cinsiyet algı aritmetik puan ortalamalarının ($\bar{X} = 99,65, SS = 14,33$), hem 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun doğum sırası ikinci çocuk olan annelerin toplumsal cinsiyet algı aritmetik puan ortalamalarından ($\bar{X} = 94,29, SS = 14,89$), hem de 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun doğum sırası üçüncü veya daha sonrasında olan annelerin toplumsal cinsiyet algı aritmetik puan ortalamalarından ($\bar{X} = 90,21, SS = 14,23$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgudan yola çıkılarak erken çocukluk dönemi annelerinin çocuklarının doğum sıralarının onların toplumsal cinsiyet algı düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olduğu, annelerin çocuklarının doğum sırası geriye doğru gittikçe annelerin toplumsal cinsiyet algılarının daha fazla azaldığı söylenebilir.

Erken çocukluk dönemi annelerin 3-6 yaş aralığındaki çocuğun okul öncesi eğitim alma durumlarına göre toplumsal cinsiyet algı puanları arasındaki fark bağımsız gruplar için t testi ile incelenmiş ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(309)} = 2.023, p = 0.044, \eta^2 = .013$). Erken çocukluk dönemi annelerin 3-6 yaş aralığındaki çocuğun okul öncesi eğitimi alıp almama durumlarının annelerin toplumsal cinsiyet algılarının %1,3'ünü açıkladığı belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile çocuğu eğitim alan annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarının ($\bar{X} = 97,53, SS = 14,17$), çocuğu eğitim almayan annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarından ($\bar{X} = 93,14, SS = 17,34$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgudan yola çıkarak annelerin çocuklarının okul öncesi eğitim alma durumları yaşandıkça annelerin toplumsal cinsiyet algılarının da arttığı ifade edilebilir.

Bir diğer bulgu incelendiğinde, annelerin çocuk büyütme sürecinde sosyal destek alıp almama durumlarına göre toplumsal cinsiyet algı puanları arasındaki fark bağımsız gruplar için t testi ile incelenmiş ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{(309)} = 3.576, p < .001, \eta^2 = .040$). Erken çocukluk dönemi annelerin çocuk büyütme sürecinde sosyal destek alma durumlarının annelerin toplumsal cinsiyet algılarının %4'ünü açıkladığı

belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile çocuk büyütme sürecinde sosyal destek alan annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarının ($\bar{X} = 99,38, SS = 14,71$), çocuk büyütme sürecinde sosyal destek almayan annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarından ($\bar{X} = 93,43, SS = 14,45$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgudan yola çıkarak annelerin sosyal destek almış olmaları onların daha fazla toplumsal cinsiyet algılarına sahip olduğu yönde yorumlanabilir.

Bu bulguların yanı sıra annelerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarının yaş gruplarına ($F_{(2, 308)} = 0.593, p = .553$), ebeveynlik durumlarına ($\chi^2 = 2.252, p = .283$), eşlerin eğitim düzeylerine ($F_{(4, 306)} = 0.991, p = .413$), 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun cinsiyetlerine ($t_{(309)} = -0.098, p = .922$), aylık gelir durumlarına ($F_{(2, 308)} = 1.027, p = .359$), aile tiplerine ($t_{(309)} = 1.087, p = .278$), yaşamlarını en çok geçirdikleri yere ($F_{(3, 307)} = 0.809, p = .490$) ve kendi ebeveynlerinin onları yetiştirirken sergilediği tutumlara göre ($F_{(5, 305)} = 1.551, p = .174$) anlamlı farklılıklar olmadığı gözlenmiştir. Diğer bir ifade ile yaş düzeylerinin, ebeveynlik durumlarının, eş eğitim düzeylerinin, 3-6 yaş aralığındaki çocuğunun cinsiyetinin, aylık gelir durumlarının, aile tiplerinin, en çok yaşanan bölgenin, kendi ebeveynlerinin onları yetiştirirken sergilediği tutumların annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri üzerinde etkili birer faktör olmadığı söylenebilir.

Tartışma

Bu araştırmada, erken çocukluk dönemi annelerinin yaş gruplarına göre toplumsal cinsiyet algı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır. Diğer bir deyişle, farklı yaş gruplarındaki annelerin toplumsal cinsiyet algılarının benzer düzeylerde seyrettiği gözlenmiştir. Bu bulgu, yaş faktörünün erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algılarında belirleyici bir değişken olmadığını göstermektedir. Literatürde toplumsal cinsiyet algısının yaştan ziyade eğitim düzeyi ve kültürel faktörlerle daha güçlü bir ilişki içinde olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Ünser ve Ören, 2024). Bu sonuç, Türkiye bağlamında toplumsal cinsiyet algısının kuşaklar arasında benzer şekilde aktarıldığına işaret etmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin yerleşik kalıp yargıların yaş grupları arasında benzer şekilde devam etmesi, bu aktarımın bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet algısının yaştan bağımsız olarak, daha çok kültürel normlar ve sosyal çevre tarafından şekillendiği düşünülmektedir. Özellikle modern iletişim araçları ve sosyal medyanın yaygınlaşması, farklı yaş gruplarındaki annelerin benzer bilgi kaynaklarına ve toplumsal mesajlara

maruz kalmasına neden olabilmektedir. Bu durum, yaş grupları arasındaki potansiyel farklılıkları minimize ediyor olabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, annelerin medeni durumlarının toplumsal cinsiyet algıları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Bu bulgu, annelerin toplumsal cinsiyet algılarının medeni durumlarından bağımsız olarak benzer örüntüler gösterdiğine işaret etmektedir. Literatür incelendiğinde, medeni durum ve toplumsal algılar arasındaki ilişkinin karmaşık bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Nitekim bazı araştırmalar, ebeveynlerin medeni durumlarından ziyade, aile içi ilişkilerin kalitesi ve algılanan aile refahının tutum ve algıları şekillendirmede daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Burke vd., 1996). Bu bağlamda, araştırmamızın bulguları, toplumsal cinsiyet algısının medeni durumdan çok, kişisel deneyimler ve sosyal faktörlerle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle dikkat çekici bir nokta, boşanmış veya dul annelerin toplumsal cinsiyet algılarının, evli ve eşiyle birlikte yaşayan annelerinkine benzer düzeylerde seyretmesidir. Bu durum, toplumsal cinsiyet algısının medeni durumdan ziyade, daha derin sosyokültürel faktörler ve kişisel deneyimlerle şekillendiğini göstermektedir.

Araştırmanın bulguları, erken çocukluk dönemi annelerinin eğitim düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgularda, yükseköğrenim (ön lisans, lisans ve lisansüstü) mezunu annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri, ilköğretim ve altı eğitim düzeyine sahip annelere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, yüksek lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip annelerin toplumsal cinsiyet algıları, lise mezunu annelere göre de daha eşitlikçi bir yapı sergilemektedir. Bu bulgular, literatürdeki önceki araştırmalarla önemli ölçüde örtüşmektedir. Nitekim yapılan araştırmalar, eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumların geliştiğini göstermektedir (Ünser ve Ören, 2024). Özellikle yükseköğretim düzeyinde eğitim almış annelerin, toplumsal cinsiyet konusunda daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip oldukları ve bu algının çocuklarının gelişiminde önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır (Ünser ve Ören, 2024). Eğitim düzeyinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi, kuşaklararası aktarım sürecinde de kendini göstermektedir. Araştırmalar, özellikle annelerin eğitim düzeyinin, çocuklarının toplumsal cinsiyet algıları ve eğitimsel beklentileri üzerinde belirleyici bir role sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Guo vd., 2020). Bu bağlamda, eğitimli annelerin çocuklarıyla kurdukları iletişimin daha eşitlikçi bir

zeminde gerçekleştiği ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından daha uzak bir yaklaşım sergiledikleri gözlenmektedir. Bu sonuçlar, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında eğitimin kritik önemini vurgulamaktadır.

Araştırmanın sonuçlarından bir diğerinde, erken çocukluk dönemi annelerinin istihdam durumunun toplumsal cinsiyet algıları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışan annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin, hem bir süredir çalışmayan hem de hiç çalışmamış annelere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, istihdamın kadınların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik daha eşitlikçi bir bakış açısı geliştirmelerine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Literatürdeki çalışmalar, bu bulguyu destekleyici niteliktedir. İspanya'da yapılan güncel bir araştırma, eğitim düzeyi ve istihdam durumunun hem kadınların hem de erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur (Gil-Lacruz vd., 2023). Bu durum, çalışma hayatına katılımın, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlar geliştirmelerinde önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Kuşaklararası aktarım açısından konuyu ele aldığımızda, Mısır'da yapılan bir araştırma, annelerin ve kızlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıları arasında güçlü bir korelasyon olduğunu ortaya koymuştur (Miyata ve Yamada, 2016). Bu bulgu, çalışan annelerin kendi kız çocuklarının da toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlar geliştirmesinde etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmanın bir başka sonucunda, eşlerin (babaların) eğitim düzeyinin, annelerin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığını ortaya koymaktadır. İlköğretim ve altı, lise, ön lisans, lisans ve yüksek lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip eşlerin, annelerin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde benzer etkilere sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bu bulgu, mevcut literatürdeki bazı çalışmalarla farklılık göstermektedir. Örneğin, aile içi ilişkiler ve politik tutumlar üzerine yapılan kapsamlı araştırmalar, aile içi ilişkilerin bireylerin politik sosyalleşmesinde ve toplumsal tutumlarında merkezi bir rol oynadığını göstermektedir (Sharroo vd., 2018). Bununla birlikte, ebeveynlerin politik ve toplumsal görüşlerinin birbirlerini nasıl etkilediğine dair literatürde farklı bulgular mevcuttur. Araştırmamızın sonuçları, babaların eğitim düzeyinin eşlerinin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığını gösterse de, bu durumun farklı nedenleri olabilir. Güncel araştırmalar, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumların şekillenmesinde, eğitim düzeyinden ziyade, aile içi dinamiklerin ve günlük

yaşam deneyimlerinin daha belirleyici olabileceğini öne sürmektedir (Sharrovd., 2018). Literatürde, özellikle ebeveynlik deneyimlerinin bireylerin toplumsal cinsiyet tutumları üzerindeki etkisine odaklanan çalışmalar, bu ilişkinin karmaşık yapısına dikkat çekmektedir (Sharrovd., 2018). Örneğin, babaların çocuk yetiştirme sürecindeki aktif katılımının ve eğitim düzeyinin, çocukların davranışları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (Nafisah vd., 2023). Ancak bu etkinin eşlerin toplumsal cinsiyet algılarına doğrudan yansımadığı görülmektedir. Bu bulgular ışığında, eşlerin toplumsal cinsiyet algılarının şekillenmesinde, eğitim düzeyinden ziyade, toplumsal yapı, kültürel faktörler ve bireysel deneyimlerin daha belirleyici olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, modern toplumda kadınların artan ekonomik bağımsızlığı ve eğitim düzeyleri, eşlerinin eğitim düzeyinden bağımsız olarak kendi toplumsal cinsiyet algılarını şekillendirmelerine olanak sağlıyor olabilir. Bu durum, araştırmamızda gözlemlenen, baba eğitim düzeyinin annelerin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmamasını açıklayabilir.

Araştırmanın bir diğer sonucunda, 3-6 yaş aralığındaki çocukların cinsiyetinin, annelerin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığını ortaya koymaktadır. Kız çocuğu olan anneler ile erkek çocuğu olan annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. Literatürdeki araştırmalar, toplumsal cinsiyet tutumlarının şekillenmesinde ebeveyn-çocuk ilişkisinin karmaşık yapısına işaret etmektedir. Yakın zamanda yapılan çalışmalar, çocukların cinsiyet önyargılarının oluşumunda hem ebeveyn sosyalizasyonu hem de çocukların kendi kendine sosyalizasyon süreçlerinin etkili olduğunu göstermektedir (Halim vd., 2023). Özellikle ebeveyn-çocuk ilişkilerinde, aynı cinsiyetten ebeveyn-çocuk çiftleri (anne-kız, baba-oğul) arasında toplumsal cinsiyet tutumlarında daha fazla benzerlik gözlemlenirken, farklı cinsiyetten ebeveyn-çocuk çiftleri (anne-oğul, baba-kız) arasında bu benzerliğin daha az olduğu bulunmuştur (Philip vd., 2019). Ancak bu bulgular, ebeveynlerin kendi toplumsal cinsiyet algılarının çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını doğrudan açıklamamaktadır. Güncel araştırmalar, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, çocuklarının cinsiyetinden ziyade, kendi eğitim düzeyleri, sosyal çevreleri ve kültürel faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Bu çerçevede, araştırmamızın bulguları, annelerin toplumsal cinsiyet algılarının, çocuklarının cinsiyetinden bağımsız olarak şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın önemli bulgularından biri, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan annelerin toplumsal cinsiyet algılarının

çocuklarının doğum sırasına göre anlamlı farklılıklar göstermesidir. İlk çocuğu 3-6 yaş aralığında olan annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin, ikinci çocuğu veya üçüncü ve daha sonraki çocukları bu yaş aralığında olan annelere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, kuşaklararası etkiler açısından önemli çıkarımlar sunmaktadır. Literatürdeki araştırmalar, doğum sırasının ebeveynlik tutumları üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Özellikle, ebeveynlerin kendi doğum sıralarının ve cinsiyetlerinin, çocuklarının eğitim ve gelişim süreçlerinde belirleyici rol oynadığı belirtilmektedir (Barclay vd., 2021). İlk çocuğa sahip annelerin daha yüksek toplumsal cinsiyet algısına sahip olması, ebeveynlik deneyiminin ilk kez yaşanması ve bu süreçte daha fazla bilinçli farkındalık geliştirmeleriyle ilişkilendirilebilir. Araştırma sonuçlarımızla paralel olarak, literatürde doğum sırasının kuşaklararası etkilerini inceleyen çalışmalar, ilk çocuk olan ebeveynlerin, sonraki doğum sırasına sahip ebeveynlere kıyasla çocuklarının gelişiminde daha fazla etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Barclay vd., 2021). Bu durum, ilk çocuk sahibi olan annelerin ebeveynlik rollerine daha fazla odaklanmaları ve toplumsal cinsiyet konularında daha bilinçli yaklaşımlar geliştirmeleriyle açıklanabilir. Çocuk gelişimi ve ebeveyn tutumları üzerine yapılan güncel araştırmalar, ebeveyn katılımının çocukların davranışsal gelişimi üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Özellikle erken çocukluk döneminde, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları ve tutumları, çocukların sosyal-duygusal gelişimini doğrudan etkilemektedir (Nafisah vd., 2023). Bu bağlamda, ilk çocuk sahibi ebeveynlerin daha yüksek toplumsal cinsiyet algısına sahip olması, çocuklarının gelişiminde daha eşitlikçi ve destekleyici bir ortam oluşturma potansiyeline işaret etmektedir.

Araştırmanın önemli bulgularından bir diğeri, çocukları okul öncesi eğitim alan annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin, çocukları eğitim almayan annelere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olmasıdır. Bu bulgu, okul öncesi eğitimin sadece çocuklar üzerinde değil, aynı zamanda ebeveynler üzerinde de önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Literatür incelendiğinde, erken çocukluk döneminde verilen eğitimin aile dinamikleri üzerindeki dönüştürücü etkisi dikkat çekmektedir. Ebeveynlerin, özellikle de annelerin, çocuklarının okul öncesi eğitim sürecine katılımları, onların kendi tutum ve algılarını da şekillendirmektedir. Araştırmalar, okul öncesi eğitimin ailelere sunduğu rehberlik ve eğitim fırsatlarının, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını ve toplumsal değer yargılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Amin ve Eliasa, 2023). Okul öncesi eğitim kurumları, çocukların sosyal gelişimlerini desteklerken, aynı zamanda

ebeveynlere de yeni bakış açıları kazandırmaktadır. Ebeveynler, çocuklarının okul öncesi eğitim sürecinde edindikleri deneyimler ve etkileşimler sayesinde, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi ve çağdaş bir anlayış geliştirme fırsatı bulmaktadır. Bu süreçte, okul-aile işbirliği ve eğitim programlarının içeriği, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarının eğitim sürecine aktif katılımının, onların kendi tutum ve davranışlarını sürekli olarak gözden geçirmelerine ve geliştirmelerine olanak sağladığını göstermektedir. Özellikle erken çocukluk döneminde, çocukların cinsiyet rollerine ilişkin ipuçlarını aktif olarak çevrelerinden aradıkları ve bu süreçte ebeveynlerin tutumlarının belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Ekyana vd., 2021).

Araştırmanın diğer bir ilgi çekici bulgusu da, erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algılarının aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemesidir. Düşük, orta ve yüksek gelir gruplarındaki annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, toplumsal cinsiyet algısının ekonomik faktörlerden bağımsız olarak şekillenebileceğini göstermektedir. Literatür incelendiğinde, sosyoekonomik statü ve toplumsal tutumlar arasındaki ilişkiye dair farklı bulgular göze çarpmaktadır. Örneğin, Türkiye'de yapılan güncel araştırmalar, gelir düzeyinin toplumsal tutumlar üzerindeki etkisinin tutarlı olduğunu, ancak bu etkinin yönünün ve şiddetinin farklı dönemlerde değişkenlik gösterebileceğini ortaya koymaktadır (Yorulmaz, 2023). Bu bağlamda, bizim bulgularımız, toplumsal cinsiyet algısının gelir düzeyinden ziyade, başka sosyal ve kültürel faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Sosyoekonomik statünün çocuk gelişimi ve aile dinamikleri üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve gelir durumunun çocukların gelişimsel süreçlerini etkilediğini göstermektedir (Spencer vd., 2022). Ancak bizim çalışmamız, annelerin toplumsal cinsiyet algılarının ekonomik koşullardan bağımsız olarak şekillenebileceğini ortaya koyarak, bu alanda yeni bir perspektif sunmaktadır. Bu bulgu, toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarında ekonomik faktörlerin yanı sıra, sosyal ve kültürel dinamiklerin de dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Araştırmanın temel bulgusu, çekirdek aile ve geniş aile yapısına sahip annelerin toplumsal cinsiyet algılarının anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu sonuç, modern toplumda aile yapılarının değişen doğasını ve toplumsal algıların dönüşümünü yansıtmaları açısından önemlidir. Tarihsel ve demografik süreçler, geleneksel aile yapısından modern aile yapısına geçişi önemli ölçüde

etkilemiş, bu süreçte aile yapısı, işlevleri ve ebeveynlik pratikleri değişime uğramıştır (Bundalevska, 2020). Araştırmanın sonuçları, aile yapısının tek başına toplumsal cinsiyet algısını belirleyen bir faktör olmadığını göstermektedir. Bu bulgu, günümüz toplumunda çekirdek ve geniş aile yapılarının, toplumsal cinsiyet rolleri ve algıları üzerindeki etkisinin geçmişe kıyasla farklılaştığını düşündürmektedir. Modern toplumda, özellikle sanayi devrimi sonrasında çekirdek aile modelinin baskın hale gelmesi, ancak buna rağmen toplumsal cinsiyet algılarında aile yapısına göre anlamlı bir farklılaşmanın görülmemesi, toplumsal değerlerin ve algıların daha karmaşık dinamiklerle şekillendiğini göstermektedir. Literatürdeki araştırmalar, farklı aile yapılarının bireylerin öznel iyi oluşları üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir (Dinisman vd., 2017; Lin ve Yi, 2018). Ancak mevcut araştırma, bu etkinin toplumsal cinsiyet algısı özelinde geçerli olmayabileceğini ortaya koymaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet algısının oluşumunda aile yapısından ziyade, eğitim, medya, sosyal çevre gibi diğer faktörlerin daha belirleyici olabileceğini düşündürmektedir. Bu bulgular ışığında, toplumsal cinsiyet algısının şekillenmesinde aile yapısından çok, ailenin işlevselliği, aile içi iletişim kalitesi ve ebeveynlik tutumlarının daha önemli olabileceği söylenebilir.

Araştırmanın diğer önemli bulgularından biri, çocuk büyüme sürecinde sosyal destek alan annelerin, almayanlara kıyasla daha yüksek düzeyde toplumsal cinsiyet algısına sahip olduklarının belirlenmesidir. Bu bulgu, sosyal desteğin annelerin algı ve tutumları üzerindeki olumlu etkisini göstermesi açısından dikkat çekicidir. Literatür incelendiğinde, sosyal desteğin anne-çocuk ilişkisinde koruyucu bir faktör olarak işlev gördüğü görülmektedir (Lefkovics vd., 2018). Sosyal destek alan annelerin, çocuk yetiştirme sürecinde daha olumlu duygusal deneyimler yaşadıkları ve bu durumun onların genel algı ve tutumlarını olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, araştırmamızın bulguları, sosyal desteğin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki olumlu etkisini destekler niteliktedir. Anne-çocuk ilişkisinde toplumsal cinsiyet rollerinin şekillenmesinde, annenin aldığı sosyal desteğin niteliği ve niceliği önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, özellikle çocuk yetiştirme sürecinde annelerin, babalara kıyasla daha fazla ebeveynlik stresi yaşadıklarını ve çocuklarının davranışlarındaki değişimlere karşı daha duyarlı olduklarını göstermektedir (Vargas-Rubilar vd., 2023). Bu bağlamda, sosyal destek alan annelerin daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısına sahip olmaları, aldıkları desteğin onlara sağladığı duygusal ve

pratik kaynaklarla açıklanabilir. Araştırmamızın sonuçları, sosyal desteğin yalnızca pratik bir yardım mekanizması olmadığını, aynı zamanda annelerin toplumsal cinsiyet algılarının şekillenmesinde de önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Sosyal destek alan annelerin daha yüksek toplumsal cinsiyet algı düzeylerine sahip olmaları, bu desteğin onların dünya görüşlerini ve toplumsal rollere ilişkin algılarını genişlettiğini düşündürmektedir.

Araştırmanın dikkat çekici bulgularından bir diğerinde, erken çocukluk dönemi annelerinin toplumsal cinsiyet algılarının, hayatlarının büyük bölümünü geçirdikleri yerleşim yerine (köy, kasaba, küçük şehir ve büyük şehir) göre anlamlı bir farklılık göstermemesidir. Bu bulgu, toplumsal cinsiyet algısının coğrafi yerleşim yerinden bağımsız olarak şekillenebileceğini göstermektedir. Bu sonuç, geleneksel beklentilerle çelişmektedir. Genellikle, kentsel ve kırsal bölgeler arasında sosyal tutumlar açısından belirgin farklılıklar olduğu varsayılır. Ancak araştırmamız, annelerin toplumsal cinsiyet algılarının yaşadıkları yerleşim yerinden bağımsız olarak benzer düzeylerde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, modern iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ve bilgiye erişimin kolaylaşması ile açıklanabilir. Literatürdeki araştırmalar, yerleşim yeri farklılıklarının sosyal tutumlar üzerindeki etkisinin zaman içinde değişebileceğini göstermektedir (Evans, 2019). Örneğin, sosyodemografik faktörlerin sosyal tutumlar üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar, kentsel ve kırsal bölgeler arasındaki farkların, özellikle eğitim ve bilgiye erişim olanaklarının artmasıyla birlikte azalma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır (Li, 2004; Ramanarayanan ve Rajeev, 2020). Bu bağlamda, bizim bulgularımız da toplumsal cinsiyet algısının coğrafi konumdan ziyade, diğer sosyal ve kültürel faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Diğer bir ifade ile yerleşim yeri farklılıklarının toplumsal cinsiyet algısı üzerinde belirleyici olmaması, dijital platformlar ve medya aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitliği mesajlarının her kesime ulaşabildiğini göstermektedir.

Yapılan araştırmada, erken çocukluk dönemi annelerinin kendi ebeveynlerinden edindikleri ebeveynlik stillerinin (demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, ilgisiz, aşırı hoşgörülü ve dengesiz) toplumsal cinsiyet algıları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bulgularda, annelerin ebeveynlerinin sergiledikleri farklı ebeveynlik stillerinin toplumsal cinsiyet algılarında anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermiştir. Başka bir deyişle, annelerin kendi ebeveynlik stillerine ilişkin algıları, toplumsal cinsiyet algılarını etkilememekte ve bu durum tüm anneler için benzer bir görünüm sergilemektedir. Literatürde, ebeveynlik tarzlarının

çocukların cinsiyet algıları üzerinde çeşitli etkiler yarattığına dair bulgular mevcuttur. Örneğin, Kleftras ve Alexopoulos (2015) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, çocukların ebeveynlerinin ebeveynlik tarzlarının, çocukların duygusal durumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu araştırmada da ebeveynlerin stil algılarının, çocukların duygusal sağlığı üzerinde belirleyici bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, Lee ve Cochran'un (2023) çalışmasında ise ebeveynlik stillerinin çocukların davranış gelişiminde kültürel etmenlerle birlikte işlediği, özellikle Güney Kore bağlamında ebeveyn tutumlarının erkek ve kız çocukları üzerindeki etkilerinin farklılık gösterdiği vurgulanmaktadır. Özellikle otoriter ebeveynlik tarzının, erkek çocuklar üzerinde olumlu bir etki yarattığı bulunmuştur. Araştırmamızın bulguları, farklı kültürel bağlamlarda ebeveynlik stillerinin toplumsal cinsiyet algılarındaki farklılıklar üzerindeki etkilerini desteklemekte, ancak bizdeki bulguların genel geçerliliği üzerine sorgulanabilirlik taşımaktadır. Bir olasılık olarak, farklı sosyal normların ve kültürel dinamiklerin, annelerin toplumsal cinsiyet algılarını şekillendiren faktörler olduğunu ifade edebiliriz. Örneğin, Lin ve diğerlerinin (2023) yaptıkları bir araştırma, ebeveynlik stilleri ile çocukların davranışsal sorunları arasında güçlü bir ilişki bulmuş ve annelerin destekleyici tutumlarının artırılmasının önemine dikkat çekmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, erken çocukluk dönemi annelerinin çeşitli demografik özellikleri açısından toplumsal cinsiyet algılarının nasıl değişimlendiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları, bireysel, ailesel ve sosyokültürel faktörler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırmada bireysel faktörler bağlamında önemli bulgular ortaya koymuştur. İlk olarak eğitim düzeyini ele alacak olursak, yükseköğrenim mezunu annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri, ilköğretim ve altı eğitim düzeyine sahip annelere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, eğitimin toplumsal cinsiyet eşitliği algısının gelişimindeki kritik rolünü vurgulamaktadır. İkinci olarak annelerin istihdam durumunun toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi de araştırmanın önemli bulgularından biridir. Çalışan annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin, çalışmayan annelere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, istihdamın kadınların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik daha eşitlikçi bir bakış açısı geliştirmelerine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, araştırma bazı demografik değişkenlerin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığını göstermiştir. Araştırma sonuçları, yaş grupları ve medeni durumun toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı

bir etkiye sahip olmadığını ortaya koymuştur. Bu sonuç, toplumsal cinsiyet algısının yaş ve medeni durumdan ziyade, diğer bireysel faktörlerle daha güçlü bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde baba eğitim düzeyi (eşlerin), annelerin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır.

İkinci olarak demografik değişkenlerin aile faktörlerini ele alırsak annelerin kendi ebeveynlerinden edindikleri ebeveynlik stillerinin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Benzer şekilde, araştırma sonuçları, aile yapısı (çekirdek, geniş ve tek ebeveynli) ve gelir düzeyinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığını göstermiştir. Çocuğun cinsiyeti toplumsal cinsiyet algısını etkilemezken, doğum sırasının önemli bir faktör olduğu belirlenmiştir. Diğer bir deyişle, doğum sırası açısından değerlendirildiğinde, ilk çocuğu 3-6 yaş aralığında olan annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin, ikinci veya daha sonraki çocukları bu yaş aralığında olan annelere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, ilk çocuk deneyiminin annelerin toplumsal cinsiyet algılarının şekillenmesindeki önemini ortaya koymaktadır. Diğer bir çarpıcı sonuç ise sosyal desteğin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki olumlu etkisidir. Çocuk büyütme sürecinde sosyal destek alan annelerin, almayanlara kıyasla daha yüksek toplumsal cinsiyet algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bulgu, sosyal desteğin annelerin toplumsal cinsiyet algılarının gelişimindeki rolünü göstermektedir.

Üçüncü ve demografik değişkenlerin son kategorisi olan sosyokültürel faktörlerde toplumsal cinsiyet algısına etkisi açısından önemli sonuçlar göze çarpmaktadır. Okul öncesi eğitimin etkisi incelendiğinde, çocukları okul öncesi eğitim alan annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin, çocukları eğitim almayan annelere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, okul öncesi eğitimin sadece çocuklar üzerinde değil, aynı zamanda ebeveynler üzerinde de olumlu etkiler yarattığını göstermektedir. Bununla birlikte, annelerin yaşamlarının büyük bölümünü geçirdikleri yerleşim yerinin (köy, kasaba, küçük şehir, büyük şehir) toplumsal cinsiyet algıları üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaması ise dikkat edilmesi gereken bir diğer sonuçtur. Bu araştırmadan elde edilen bulgular ışığında, gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik çeşitli öneriler geliştirmek mümkündür.

Araştırmamızda, eğitim düzeyinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, farklı eğitim düzeylerindeki annelerin toplumsal cinsiyet algılarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi önerilmektedir. Bu araştırmalarda, eğitim düzeyinin yanı sıra eğitimin içeriği ve

kalitesinin de toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Benzer şekilde, istihdam durumunun toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisi dikkate alınarak, çalışan ve çalışmayan annelerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi önerilmektedir. Bu araştırmalarda, iş-yaşam dengesi, kariyer gelişimi ve ebeveynlik rollerinin etkileşiminin derinlemesine analiz edilmesi, literatüre yeni perspektifler kazandırabilir.

Sosyal desteğin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki olumlu etkisi göz önüne alınarak, farklı sosyal destek türlerinin (aile, arkadaş, profesyonel destek) toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkilerinin ayrı ayrı incelenmesi önerilmektedir. Bu araştırmaların nitel yöntemlerle desteklenmesi, sosyal destek mekanizmalarının işleyişinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Ayrıca, okul öncesi eğitimin etkisi bağlamında, çocukları farklı okul öncesi eğitim programlarına devam eden annelerin toplumsal cinsiyet algılarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi önerilmektedir. Bu araştırmalarda, okul-aile işbirliği programlarının etkililiğinin de değerlendirilmesi, uygulama alanına katkı sağlayacaktır.

Doğum sırası ve toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişki göz önüne alınarak, farklı doğum sırasına sahip çocukların annelerinin ebeveynlik deneyimlerinin ve toplumsal cinsiyet algılarının nitel yöntemlerle derinlemesine incelenmesi önerilmektedir. Bu araştırmalar, ilk çocuk deneyiminin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Benzer şekilde, kültürel faktörlerin etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için, farklı kültürel bağlamlarda toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen karşılaştırmalı çalışmaların yapılması önerilmektedir. Bu araştırmalar, kültürel değerlerin ve normların bu ilişki üzerindeki etkisinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Babaların da araştırmaya dâhil edildiği çalışmaların yapılması, toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır. Anne-baba etkileşiminin ve ortak ebeveynlik deneyimlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkilerinin incelenmesi önerilmektedir. Buna ek olarak, dijital çağın getirdiği yeni dinamikler göz önünde bulundurularak, dijital ebeveynlik pratiklerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkilerinin incelenmesi önerilmektedir. Sosyal medya kullanımı, çevrimiçi ebeveynlik toplulukları ve dijital ebeveynlik kaynaklarının toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkilerinin araştırılması, güncel literatüre önemli katkılar sağlayacaktır.

Son olarak, metodolojik açıdan, karma yöntem

araştırmalarının yapılması önerilmektedir. Nicel verilerin nitel bulgularla desteklenmesi, çeşitli demografik özellikler açısından toplumsal cinsiyet algılarının daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayacaktır. Özellikle fenomenolojik çalışmalar ve derinlemesine görüşmeler, annelerin deneyimlerinin ve algılarının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, farklı sosyoekonomik düzeylerdeki aileleri kapsayan örneklem gruplarının kullanılması ve araştırma sonuçlarının genellenebilirliğinin artırılması önerilmektedir. Ayrıca, müdahale programlarının etkililiğini değerlendiren deneysel çalışmaların yapılması, uygulama alanına katkı sağlayacaktır.

Etik Komite Onayı: Bu araştırma için İstanbul Ticaret Üniversitesi etik kurulundan etik kurul onayı (Tarih: 24.12.2024, No: E-65836846-044-341686) alınmıştır.

Katılımcı Onamı: Yazılı onam bu çalışmaya katılan tüm katılımcılardan alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir-B.B.; Tasarım-B.B., M.İ.; Denetleme-M.İ.; Kaynaklar-B.B., M.İ.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi-B.B.; Analiz ve/veya Yorum-B.B., M.İ.; Literatür Taraması-B.B.; Yazıyı Yazan-B.B., M.İ.; Eleştirel İnceleme-M.İ.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Istanbul Ticaret University (Date: 24.12.2024, Number: E-65836846-044-341686).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from patients who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept-B.B.; Design-B.B., M.İ.; Supervision-M.İ.; Resources-B.B., M.İ.; Data Collection and/or Processing-B.B.; Analysis and/or Interpretation-B.B., M.İ.; Literature Search-B.B.; Writing Manuscript-B.B., M.İ.; Critical Review-M.İ.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

Altınova, H. H., & Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48480/614123>

Amin, A. A., & Eliasa, E. I. (2023). Parenting skills as the closest teacher to early childhood at home. *JPUD - Jurnal Pendidikan Usia Dini*, 17(2), 312-330. <https://doi.org/10.21009/jpud.172.09>

Barclay, K. J., Lyngstad, T. H., & Conley, D. C. (2021). The production of inequalities within families and across generations: The intergenerational effects of birth order on educational attainment. *European Sociological Review*, 37(4), 607-625. <https://doi.org/10.1093/esr/jcab005>

Bozkur, B. (2022). Varyans analizi: Tek yönlü ANOVA ve çift yönlü ANOVA. A. Haktanır, B. Dilmaç ve M. Otrar (Ed.), *Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji ve diğer sosyal bilimlerde temel istatistik içinde* (ss. 273-298). Nobel Akademi.

Brown, G. L., Craig, A. B., & Halberstadt, A. G. (2015). Parent gender differences in emotion socialization behaviors vary by ethnicity and child gender. *Parenting*, 15(3), 135-157. <https://doi.org/10.1080/15295192.2015.1053312>

Bundalevska, I. A. (2020). Transformations of family structures: Perception of new family models in the Republic of North Macedonia. *Годишен Зборник На Филозофскиот Факултет/the Annual of the Faculty of Philosophy in Skopje*, 73, 461-472. <https://doi.org/10.37510/godzbo2073461ab>

Burke, S., Sugawara, A. I., & Katsurada, E. (1996). Perceptions of childhood family of origin well-being, self-esteem, and attitudes toward the divorced single mother. *Early Child Development and Care*, 126(1), 83-99. <https://doi.org/10.1080/0300443961260106>

Chen, I., Wang, X., Sun, Z., Tang, P., & Chen, P. (2024). Intergenerational transmission of parental child-rearing gender-role attitudes and its influence on gender roles in single-parent families. *BMC Psychology*, 12(1), Article 96. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01594-z>

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Dinisman, T., Andresen, S., Montserrat, C., Strózik, D., & Strózik, T. (2017). Family structure and family relationship from the child well-being perspective: Findings from comparative analysis. *Children and Youth Services Review*, 80, 105-115. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.06.064>

Dökmen, Z. Y. (1999). Bem cinsiyet rolü envanteri kadınsılık ve erkeksilik ölçekleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7(1), 27-40. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000139

- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. Remzi Kitabevi.
- Eccles, J. S., Jacobs, J. E., & Harold, R. D. (1990). Gender role stereotypes, expectancy effects, and parents' socialization of gender differences. *Journal of Social Issues*, 46(2), 183-201. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1990.tb01929.x>
- Ekyana, L., Fauziddin, M., & Arifiyanti, N. (2021). Parents' perception: Early childhood social behaviour during physical distancing in the COVID-19 pandemic. *JPUD - Jurnal Pendidikan Usia Dini*, 15(2), 258-280. <https://doi.org/10.21009/jpud.152.04>
- Elbaş, T. D. (2024). Anaokuluna devam eden çocukların ebeveynlerinin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Gelişim Dergisi*, 2(2), 19-30. <https://sosyalgelisimdergisi.com/index.php/pub/article/view/45>
- Erkan, Z., & Afşin, B. (2023). Bowen'in aile sistemleri teorisi'nde 'Üçgenleşme'. *Sosyal Bilimlerde Aktüel Araştırmalar: Etkiler-Sonuçlar*, 2, 106-133.
- Erzeybek, B. (2015). *Anne-babaların çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolleri tutumları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Ankara Üniversitesi.
- Evans, A. (2019). How cities erode gender inequality: A new theory and evidence from Cambodia. *Gender & Society*, 33(6), 961-984. <https://doi.org/10.1177/0891243219865510>
- George, D. & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 25 step by step: A simple guide and reference* (15th ed.). Routledge.
- Gil-Lacruz, A. I., Gil-Lacruz, M., Bernal, A. G., Flores-García, M., & Domingo-Torrecilla, P. (2023). Labour attitudes towards gender equity in Spain: The role of education throughout an economic cycle. *Gender in Management an International Journal*, 38(8), 1172-1190. <https://doi.org/10.1108/gm-04-2021-0097>
- Guo, X., He, S., Du, Z., Bi, T., & Luo, L. (2020). Gender differences in the intergenerational transmission process of educational aspirations in late childhood. *Sex Roles*, 85(1-2), 100-112. <https://doi.org/10.1007/s11199-020-01206-1>
- Halim, M. L. D., Atwood, S., Osornio, A. C., Pauker, K., Dunham, Y., Olson, K. R., & Gaither, S. E. (2023). Parent and self-socialization of gender intergroup attitudes, perceptions, and behaviors among ethnically and geographically diverse young children. *Developmental Psychology*, 59(10), 1933-1950. <https://doi.org/10.1037/dev0001586>
- Halpern, H. P., & Perry-Jenkins, M. (2016). Parents' gender ideology and gendered behavior as predictors of children's gender-role attitudes: A longitudinal exploration. *Sex Roles*, 74(11-12), 527-542. <https://doi.org/10.1007/s11199-015-0539-0>
- Karadağ, A., & Akçınar, B. (2023). Babaların toplumsal cinsiyet rolleri ve çocuklarının uyumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumunun rolü. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 3(6), 97-106. <https://doi.org/10.51503/gpd.1092754>
- Kilmen, S. (2015). *Eğitim araştırmacıları için SPSS uygulamalı istatistik*. Edge Akademi.
- Kleffaras, G., & Alexopoulos, D. A. (2015). Depressive symptomatology in greek preadolescents: The role of parenting style perceptions. *Marriage & Family Review*, 51(6), 564-585. <https://doi.org/10.1080/01494929.2015.1060286>
- Kocaman, M. (2024). *Spor merkezi üyelerinin serbest zaman doyumu, benlik saygısı ve fiziksel görünüş mükemmeliyetçiliği düzeylerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Selçuk Üniversitesi.
- Lee, B., & Cochran, J. (2023). The influence of perceived parenting styles on Korean children's delinquent behaviors when accounting for gender differences. *Juvenile and Family Court Journal*, 74(4), 53-66. <https://doi.org/10.1111/jfcj.12250>
- Lefkovic, E., Rigó, J., Kovács, I., Talabér, J., Szita, B., Kecskeméti, A., Szabó, L., Somogyvári, Z., & Baji, I. (2018). Effect of maternal depression and anxiety on mother's perception of child and the protective role of social support. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 36(4), 434-448. <https://doi.org/10.1080/02646838.2018.1475726>
- Li, J. (2004). Gender inequality, family planning, and maternal and child care in a rural Chinese county. *Social Science & Medicine*, 59(4), 695-708. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2003.11.041>
- Lin, W., & Yi, C. (2018). Subjective well-being and family structure during early adolescence: a prospective study. *The Journal of Early Adolescence*, 39(3), 426-452. <https://doi.org/10.1177/0272431618770785>

- Lin, X., Su, X., Huang, S., Liu, Z., Yu, H., Wang, X., Lin, L., Cao, M., Li, X., & Jing, J. (2023). Association between maternal parenting styles and behavioral problems in children with ASD: Moderating effect of maternal autistic traits. *Frontiers in Psychiatry*, 14, Article 1107719. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1107719>
- Lindsey, L. L. (2020). *Gender: Sociological perspectives* (7th ed.). Routledge.
- Luo, X., Wang, H., Xu, J., Liu, H., Suveg, C., & Han, Z. R. (2025). Dynamic processes of parent-adolescent conflict and warmth in Chinese families: Differences between mothers and fathers. *Journal of Youth and Adolescence*. <https://doi.org/10.1007/s10964-025-02160-5>
- Midgette, A. J., Ma, D., Stowe, L. M., & Chernyak, N. (2023). US and Chinese preschoolers normalize household labor inequality. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 120(38), Article e2301781120. <https://doi.org/10.1073/pnas.2301781120>
- Miyata, S., & Yamada, H. (2016). Do female gender role attitudes affect labour market participation in Egypt? *The Journal of Development Studies*, 52(6), 876-894. <https://doi.org/10.1080/00220388.2015.1113262>
- Nafisah, N. a. D., Pranoto, N. Y. K. S., & Nuzulia, N. S. (2023). The impact of father involvement in the early childhood problematic behavior. *JPU D - Jurnal Pendidikan Usia Dini*, 17(1), 14-30. <https://doi.org/10.21009/jpud.171.02>
- Özdoğan, A. A. (2018). Çocuk ve ergenlerin okul dışı zamanlarda spor aktivitelerine katılımı. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 86-101. <https://doi.org/10.17155/omuspd.321959>
- Philip, M., Getachew, A., Shaka, N., & Begum, S. (2019). The congruence between adolescents and their parents' gender-role attitudes in urban slums of Allahabad, India. *Gender Issues*, 37(3), 223-240. <https://doi.org/10.1007/s12147-019-09244-0>
- Pryzgoda, J., & Chrisler, J. C. (2000). Definitions of gender and sex: The subtleties of meaning. *Sex Roles*, 43(7/8), 553-569. <https://link.springer.com/article/10.1023/a:1007123617636>
- Ramanarayanan, V., & Rajeev, K. (2020). Sociodemographic profile of tobacco use and its predictors in Kerala, India. *Population Medicine*, 2(November), 1-6. <https://doi.org/10.18332/popmed/128324>
- Saygan, B. B., & Uludağlı, N. P. (2021). Yaşam boyu toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(2), 354-382. <https://doi.org/10.18863/pgy.789615>
- Sharrow, E. A., Rhodes, J. H., Nteta, T. M., & Greenlee, J. S. (2018). The first-daughter effect: The impact of fathering daughters on men's preferences for gender-equality policies. *Public Opinion Quarterly*, 82(3), 493-523. <https://doi.org/10.1093/poq/nfy037>
- Spencer, N. J., Ludvigsson, J., Bai, G., Gauvin, L., Clifford, S. A., Awad, Y. A., Goldhaber-Fiebert, J. D., Markham, W., Faresjö, Å., White, P. A., Raat, H., Jansen, P., Nikiema, B., Mensah, F. K., & McGrath, J. J. (2022). Social gradients in ADHD by household income and maternal education exposure during early childhood: Findings from birth cohort studies across six countries. *PLoS ONE*, 17(3), Article e0264709. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0264709>
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2014). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson Education Limited.
- Ünser, A. F., & Ören, M. (2024). Investigation of early childhood and primary school education teacher candidates' attitudes to gender roles in terms of gender, grade, mother's and father's education levels. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 755-777. <https://doi.org/10.34056/aujef.1355552>
- Vargas-Rubilar, J., Richaud, M. C., Balabanian, C., & Lemos, V. (2023). Parenting, gender, and perception of changes in children's behavior during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(15), Article 6452. <https://doi.org/10.3390/ijerph20156452>
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & Society*, 1(2), 125-151. <https://doi.org/10.1177/0891243287001002002>
- World Health Organization. (2022). *Gender*. Retrieved February 15, 2025, from <https://www.who.int/health-topics/gender>
- Yorulmaz, Ö. (2023). Are the determinants of attitudes toward abortion changing in Türkiye? *Sexuality Research and Social Policy*, 20(4), 1610-1622. <https://doi.org/10.1007/s13178-023-00806-2>
- Zheng, J., & Chen, B. (2025). Parent-adolescent discrepancies in perceiving parental psychological control and autonomy support predict adolescents' psychological adjustment: Does adolescent gender make a difference? *Journal of Youth and Adolescence*. <https://doi.org/10.1007/s10964-025-02144-5>